

## SÆRUTSKRIFT

Arkivsak: 14/246

### HØRING - RESERVASJONSORDNING FOR FASTLEGER

Saksbehandler: Gerd Hvoslef		Arkiv:
<b>Saksnr.:</b>	<b>Utvalg</b>	<b>Møtedato</b>
19/14	Formannskapet	11.03.2014
22/14	Kommunestyret	27.03.2014

#### Vedlegg:

Høringsnotat fra Helse- og omsorgsdepartementet.

#### Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen.

#### Sammendrag:

Regjeringen har sendt på høring et forslag som åpner for at kommuner skal få adgang til inngå avtaler med fastleger om at disse av samvittighetsgrunner kan reservere seg mot å henvise kvinner til abort. I saksframlegget refereres innholdet høringsforslaget og synspunkter fra Legeforeningen og Stålset utvalget. Til slutt fremmes forslag til høringsuttalelse fra Øyer kommune.

#### Saksutredning:

Helse- og omsorgsdepartementet sendte den 21.jan. 2014, ut et høringsforslag om å gi fastleger reservasjonsmulighet når det gjelder «*henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død.*» Høringsfristen er satt til 30. april 2014.. Stortinget vil etter høringen drøfte saken og utforme endelig lovforslag.

Høringsnotatet er utarbeidet med utgangspunkt i følgende:

I regjeringens politiske plattform er det nedfelt at regjeringen vil «*gi reservasjonsmuligheter for fastleger etter dialog med Den norske legeforening.*» Det vises videre til samarbeidsavtalen mellom H, Frp, KrF og V der de tre førstnevnte partiene ble enige om å gi reservasjonsmulighet for fastleger.

Flere ordførere har etter at notatet ble sendt ut, varslet gjennom media at de vil si nei til reservasjonsrett, Andre har uttalt at de mener dette er et spørsmål som bør avgjøres på nasjonalt nivå, og at det ikke bør være opp til den enkelte kommune å ta stilling til dette.

#### Dagens lovverk- forslag til endringer.

Dagens lovverk gir ikke fastleger mulighet til å reservere seg mot å henvise pasienter til abort.

Departementet foreslår tilføyes i flere helselover for å få lovhjemmel til «*mulighet for fastleger til å reservere seg mot henvisning og behandling ved alvorlige*

*samvittighetskonflikter knyttet til liv og død.* « Med alvorlige samvittighetskonflikter, menes først og fremst abort. Hjemmelen vil også omfatte forskrifter om reservasjon mot aktiv dødshjelp dersom dette skulle bli tillatt. Om de foreslåtte lovendringer vedtas av Stortinget, kan den enkelte kommune fritt velge å si nei til reservasjon. Åpner kommunen for reservasjonsmulighet vil fastleger på vilkår kunne reservere seg mot å henvise til abort. Vilkårene er at pasienten har reell mulighet til legebytte, blir informert om hvilke leger som reserverer seg, og at abortsøkende sikres time hos annen lege senest neste virkedag. Fastleger skal ikke ha anledning til å nekte å setet inn spiral, skrive ut resept på p-piller eller lignende. Sentralt i høringsforslaget er kommunes frihet til å si nei til reservasjon.

#### **Legeforeningens synspunkt om fastleger og reservasjon**

Legeforeningen behandlet spørsmålet om fastleger bør kunne reservere seg mot å henvise til abort på med mer. på landsstyremøte 6. juni 2013, og fattet følgende vedtak:

*«Legeforeningen mener at alvorlige samvittighetsgrunner knyttet til liv og død, kan gi grunnlag for at leger gis reservasjonsrett for deltakelse i henvisning og behandling. Legers reservasjonsrett skal ikke være til hinder for befolkningens lovbestemte rettigheter. Reservasjonsmulighetene må derfor vurderes lokalt i helsetjenesten på en slik måte at disse hensyn ivaretas. Pasientene skal alltid møtes med forståelse og respekt. Forutsigbarhet for pasientene må sikres gjennom god informasjon.»*

#### **Stålet- utvalgets vurdering av fastlegers reservasjonsrett – NOU 2013: 1, Det livsyns åpne samfunn**

Utvalget drøftet om fastleger bør få mulighet til å reservere seg mot å henvise til abort og assistert befruktning og til å forskrive eller sette inn prevensjon. Et flertall i utvalget (11 av 15) ville ikke tilrå reservasjonsrett utover det abortloven gir helsepersonell ansatt ved sykehus der det utføres abort. Utvalget uttalte at det ikke bør aksepteres at legens oppfatninger av ulike spørsmål om abort, assistert befruktning og prevensjon skal kunne hindre tilgang til en likeverdig og forutsigbar førstelinje i alle landets kommuner innenfor den offentlige helsetjenesten.

#### **Gjeldende rett om helsepersonell og reservasjon.**

Etter at abortloven ble vedtatt, har enkelte leger praktisert en reservasjonsordning mot å henvise til abort. Statens helsetilsyn la i rundskriv av 20. juni 1995 til landets fylkesleger (IK - 24/95) og i senere praksis, bl.a. i tilsynssak fra 2005, til grunn at det er anledning for leger til å reservere seg mot å henvise til abort mv. av samvittighetsgrunner, dersom helsetilbudet til pasienter ivaretas tilstrekkelig.

I rundskriv 1- 4/2011 informerte Helse- og omsorgsdepartementet om at fastleger ikke har anledning til å reservere seg mot å henvise til abort, assistert befruktning eller til å forskrive eller sette inn prevensjon. I rundskrivet presiseres det også at det ikke er anledning for kommunen og fastlegen gjennom avtale å bli enige om å innsnevre fastlegens listeanvar, herunder å avtale at fastlegen av samvittighetsgrunner ikke skal utføre visse oppgaver.

Helsepersonell ansatt ved sykehus og avdelinger der det utføres abort, har i dag etter abortloven § 14 og abortforskriften § 15, rett til å reservere seg av samvittighetsgrunner mot å utfører eller assistere ved abortinngrep. Dersom det er nødvendig for å sikre helseregionen tilbud om abort, kan sykehus ved utlysning av stilling setet vilkår for ansettelse, at vedkommende helsepersonell er villig til å utføre abortinngrep.

**Departementets vurdering og forslag til lovendring:**

Departementet mener fastleger bør ha adgang til å reservere seg, men adgangen bør være begrenset og forbeholdt situasjoner med alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død.

En klar forutsetning er imidlertid at den konkrete reservasjonsordningen ikke innebærer en urimelig ulempe for de aktuelle kvinnene. Reservasjonsretten skal ikke omfatte forskrivning eller innsetting av prevensjon eller henvisning til assistert befruktning. Dersom aktiv dødshjelp skulle bli tillatt i Norge, bør fastlegene også kunne reservere seg mot dette. Departementet foreslår en tilføyelse i helse- og omsorgsloven § 3-2 som gir hjemmel for nye forskrifter om fastlegers reservasjonsmuligheter.

I høringsnotatet vises det til kommunens ansvar for å organisere fastlegeordningen.

Forslaget innebærer at det er kommunen som ut i fra lokale forhold vurderer om det er tilstrekkelig tilgang til fastleger til at en eller flere av fastlegene i kommunen kan reservere seg mot å henvise til abort uten at dette vil innebære en urimelig ulempe for kvinnen som blir berørt.

Fastlegene skal ikke få en rett til reservasjon, men en mulighet. Departementet uttaler at det vil være opp til den enkelte kommune å avgjøre om de ønsker å inngå avtale om reservasjon, såfremt vilkårene for å inngå slik avtale er oppfylt.

Av utkast til ny fastlegeforskrift framgår: «Kommuner skal ha adgang til å inngå avtaler om reservasjon, men ingen plikt. Kommunen må vurdere ut fra lokale forhold om de ønsker å inngå slike avtaler.»

Om kommunen godtar reservasjon, er vilkårene at det er tilstrekkelig antall fastleger i kommunen, slik at alle som ønsker det, får tilbud om plass på en fastleges liste, og at reservasjoner ikke påfører kvinner urimelig belastning. Kvinner som står på liste hos lege som har reservert seg, skal få tilbud om konsultasjon hos en annen lege senest neste virkedag. Lege som ønsker reservasjon, må dokumentere å ha avtale med annen fastlege som innen neste virkedag forplikter seg til å gjennomføre konsultasjoner med kvinner som vurderer eller ønsker henvisning til abort.

Fastleger som reserverer seg, skal også informeres om muligheten til å sette fram begjæring om abort direkte overfor sykehuset uten henvisning fra lege, jfr. abortforskriften § 1.

Fastleger som reserverer seg, skal informere sine listepasienter om dette pr. brev.

Informasjon om hvilke fastleger som reserverer seg mot å henvise til abort, skal være lett tilgjengelig for kommunes innbyggere.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med hvordan kommuner oppfyller sine forpliktelser.

**Vurdering:**

Det er lagt fram høringsforslag om reservasjonsordning for fastleger. Forslaget gir den enkelte kommune rett til å bestemme om kommune ønsker reservasjonsmulighet eller ikke. Dersom kommunen ønsker å gi sine fastleger reservasjonsrett, skal dette skje på vilkår slik at kvinner som vurderer eller søker abort ikke blir urimelig skadelidende.

Rådmannen finner det ikke naturlig å avgi uttalelse om hvorvidt Øyer kommune prinsipielt sett, og på visse vilkår, mener det er riktig å gi fastleger en adgang til reservasjon. Det spørsmålet dreier seg om er en avveining mellom pasienters rettigheter på den ene siden og legers samvittighetsfritak på den andre, og hører etter rådmannens vurdering hjemme på nasjonalt nivå. Selv om det er kommunene som organiserer fastlegerordningen og inngår avtaler med fastleger, mener rådmannen det må være et nasjonalt ansvar å vurdere slike tungtveiende hensyn opp imot hverandre. Spørsmål om rett til reservasjon må avgjøres på et prinsipielt grunnlag på nasjonalt nivå. Samme regelverk/standard må legges til grunn i hele landet.

Dersom nasjonale myndigheter velger å åpne for reservasjonsadgang, må denne av hensyn til pasientene, begrenses ut i fra objektive kriterier som for eksempel antallet fastleger i kommunen. I tillegg må de vilkår som er nevnt i høringsutkastet, tilfredsstilles. Denne vurderingen vil det være naturlig om kommunen gjør.

Dersom det etter en lovendring vil bli opp til den enkelte kommune å avgi om det skal gis reservasjonsrett for kommunens fastleger, slik det foreslås i høringsnotatet, vil kommunestyret få anledning til å ta stilling til dette.

#### **Rådmannens forslag til innstilling:**

Øyer kommune støtter ikke forslaget i høringsnotatet som innebærer at det skal være opp til den enkelte kommune å avgjøre om fastleger skal gis adgang til å reservere seg mot henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død.

Øyer kommune ønsker ikke å uttale seg om det prinsipielt sett, og på visse vilkår, er riktig å gi fastleger adgang til reservasjon. Det spørsmålet dreier seg om en avveining mellom pasienters rettigheter på den ene siden og legers samvittighetsfrihet på den andre. Det er kommunen som organiserer fastlegeordningen og inngår avtaler med fastleger. Spørsmålet om reservasjon må avgjøres på et prinsipielt grunnlag på Nasjonalt nivå. Samme regelverk må legges til grunn for hele landet. Dersom nasjonale myndigheter kommer fram til at det ikke skal åpnes for reservasjon, må dette gjelde alle fastleger i hele landet.

Dersom nasjonale myndigheter velger å åpne for en slik reservasjonsadgang, må denne av hensyn til pasienten, begrenses ut i fra antallet fastleger i kommunen. I tillegg må de vilkår som er nevnt i høringsnotatet tilfredsstilles. Denne vurderingen vil det være naturlig at kommunen gjør.

Dersom det etter en lovendring vil bli opp til den enkelte kommune å avgjøre om det skal gis reservasjonsrett for kommunens fastleger, slik det foreslås i høringsnotatet, vil kommunestyret få anledning til å ta stilling til dette.

Sveinar Kildal  
Rådmann

Gerd Hvoslef

### **Behandling/vedtak i Formannskapet den 11.03.2014 sak 19/14**

#### **Behandling:**

Håvard Granskogen fremmet følgende forslag:

«3. avsnitt i rådmannens innstilling tas ut».

Det ble stemt over rådmannens innstilling avsnitt for avsnitt:

1. avsnitt: Enstemmig.
2. avsnitt: Enstemmig.
3. avsnitt: Ved alternativ avstemming mellom Håvard Granskogens forslag og rådmannens innstilling, ble Håvard Granskogens forslag vedtatt med 6 mot 1 stemme.
4. avsnitt: Enstemmig.

#### **Formannskapets innstilling:**

Øyer kommune støtter ikke forslaget i høringsnotatet som innebærer at det skal være opp til den enkelte kommune å avgjøre om fastleger skal gis adgang til å reservere seg mot henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død.

Øyer kommune ønsker ikke å uttale seg om det prinsipielt sett, og på visse vilkår, er riktig å gi fastleger adgang til reservasjon. Det spørsmålet dreier seg om en avveining mellom pasienters rettigheter på den ene siden og legers samvittighetsfrihet på den andre. Det er kommunen som organiserer fastlegeordningen og inngår avtaler med fastleger. Spørsmålet om reservasjon må avgjøres på et prinsipielt grunnlag på Nasjonalt nivå. Samme regelverk må legges til grunn for hele landet.

Dersom nasjonale myndigheter kommer fram til at det ikke skal åpnes for reservasjon, må dette gjelde alle fastleger i hele landet.

Dersom det etter en lovendring vil bli opp til den enkelte kommune å avgjøre om det skal gis reservasjonsrett for kommunens fastleger, slik det foreslås i høringsnotatet, vil kommunestyret få anledning til å ta stilling til dette.

### **Behandling/vedtak i Kommunestyret den 27.03.2014 sak 22/14**

#### **Behandling:**

SV v/Nisveta Tiro fremmet følgende endringsforslag:

«1. Øyer kommune støtter ikke forslaget som fremmes i høringsnotatet om at det skal være opp til den enkelte kommune å avgjøre om fastleder skal gis reservasjonsrett når det gjelder «henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død».

Spørsmålet om eventuell rett til å reservere seg er et nasjonalt ansvar og må avgjøres på nasjonalt nivå.

2. Øyer kommune vil på prinsipielt grunnlag frarå at man åpner for en reservasjonsrett slik høringsnotatet legger opp til.

3. Øyer kommune kommer ikke til å inngå avtaler med fastleger som benytter seg av en eventuell reservasjonsrett».

Ved alternativ avstemming mellom formannskapetets innstilling og SVs endringsforslag, ble SVs endringsforslag vedtatt med 21 mot 4 stemmer».

**Vedtak:**

1. Øyer kommune støtter ikke forslaget som fremmes i høringsnotatet om at det skal være opp til den enkelte kommune å avgjøre om fastleder skal gis reservasjonsrett når det gjelder «henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død». Spørsmålet om eventuell rett til å reservere seg er et nasjonalt ansvar og må avgjøres på nasjonalt nivå.
2. Øyer kommune vil på prinsipielt grunnlag frarå at man åpner for en reservasjonsrett slik høringsnotatet legger opp til.
3. Øyer kommune kommer ikke til å inngå avtaler med fastleger som benytter seg av en eventuell reservasjonsrett».

Brett kopi sekretariat  
Rådmannen i Øyer 27.3.2014  
